

HAYOT DAVOMIDA TA'LIM OLIH: YANGI PARADIGMALAR VA KUTILADIGAN NATIJALAR

FAN, TA'LIM VA AMALIYOT INTEGRATSIYASI

ISSN: 2181-1776

Hamidova Laylo Kamildjonovna

Samarqand davlat universiteti O'zbekiston-Finlandiya instituti magistranti

TO'G'RI KASB TANLASH INSON MUVAFFAQIYATI KALITI!

Anotatsiya: Ushbu maqolada kasb tanlashda nimalarga ahamiyat qaratish lozimligi, kasb tanlashda qanday qoidalarga va mezonlarga amal qilish muhim ekanligi yoritib berilgan.

Kalit so'zlar: Kasb, kasb tanlash, mehnat ta'limi, kasbiy motiv, kasbga qiziqish.

Buyuk yozuvchilardan biri shunday degan edi: "Hayotda siz uchun eng sevimli bo'lgan kasbni tanlang va siz bir umr ishga bormaysiz"

Agar kishi o'z sevgan kasbida ishlayotgan bo'lsa u hech qachon har ertalab o'zini ishga ketayapman, deb hisoblamaydi. O'z sevgan kasbi bilan shug'ullanish kishiga zavq, xursandchilik, shijoat, rag'bat hamda ma'naviy ozuqa beradi.

Aslida **kasb tanlash nimadan boshlanadi?**

Kasb haqidagi suhbat bolalikdan boshlanadi. Yosh bolalarga allaqachon savol berilgan: "Kelajakda kim bo'lishni xohlaysiz?" Bolalar bu savolga turli xil yo'llar bilan javob berishadi: kimdir doktor bo'lishni xohlaydi, kimdir o'qituvchi deydi, uchuvchilar, kosmonavtlar kabi o'g'il bolalar, kimdir hatto Prezident bo'lishni xohlaydi deb javob berishadi. Shunisi e'tiborga loyiqki, hatto bolalar o'ynaydigan o'yinlar ham bolalarning manfaatlarini aks ettiradi, bu erda ular kimgadir munosabatda bo'lishadi yoki biror narsa qurish, pishirish va hokazo.

"Kasb" so'zi lotincha "professio" so'zidan kelib chiqqan bo'lib, "rasmiy kasb, kasb" degan ma'noni anglatadi. Ushbu atamaning zamonaviy ta'rifi yanada jozibali bo'lib, quyidagicha yangraydi: "kasb - bu ma'lum bir bilim, ko'nikma, qobiliyat, shuningdek, kasb uchun muhim bo'lgan fazilatlariga ega bo'lish uchun tarixan paydo bo'lgan mehnat shakli".

Xo'sh, shunday ekan **kasb tanlashda nimalarga e'tibor qaratish kerak?**

Kasb tanlash – har bir inson hayotidagi eng muhim tanlovlardan biri. Kasb – nafaqat daromad topish manbayi, balki umrning asosiy qismi sarflanadigan faoliyat hamdir. Insonning kasbiy shakllanishi va mutaxassis sifatida kamolga yetishini uning hayot yo'lidan ayri holda tasavvur etib bo'lmaydi. Psixologik adabiyotlarda ta'kidlab o'tilganidek, kishining kasbiy shakllanishi butun hayoti davomida kechadigan jarayon bo'lib uning yoshiga hamda shaxsining taraqqiyotiga mos holda boradi. Kasbiy faoliyat sohasidagi muvaffaqiyat va mataxassisining mahorat darajasiga erishish sur'ati uning kasb tanlash motivlari bilan o'zaro aloqadordir. Shaxsning sub'ektiv moyilliklari va u yoki bu faoliyatga qobiliyatligi bir butunlikni tashkil etadi. Qiziqish va moyillik faoliyat jarayonida shakllanadi va o'zgarib boradi. Kasb tanlash arafasida turgan inson shaxsining mazkur sohadagi qanchalik mos ekanligi faqatgina ushbu faoliyat jarayonidagina aniqlanadi. Kasbiy ta'lim oila va maktabda amalga oshiriladigan kasb tanlangunga qadar davom etgan mehnat ta'limi va tarbiyasi negizida, ya'ni kasb tanlashga psixologik tayyorlash hamda mehnat faoliyatiga ruhan tayyorgarlikka ko'maklashadigan yo'nalish sifatida davom ettiriladi. Kasbiy motiv va motivasiya muammosi xorij psixologlari tomonidan keng doirada tadqiq qilingan. Jumladan, kasbiy motivlar borasida Ye.A.Klimov, V.A.Kruteskiy, A.N.Vasilkova, E.Disi, V.Vrum, M.V.Dmitriy va boshqalarni kiritishimiz mumkin.Ularning o'rganishlari shuni ko'rsatdiki,turli sabablar kasb tanlashga undaydi. Ular shartli ravishda tashqi va ichki bo'linishi mumkin.

Tashqi sabablarga quyidagilar kiradi:

- Ta'sir [muhit](#);
- Ota-onalar va do'stlarning fikri;
- Hukmdan qo'rqish;
- Muvaffaqiyatga erishish istagi.

Ichki sabablar ko'p jihatdan odamning tabiatiga, uning moyilligi va qobiliyatiga bog'liq. Zamonaviy yoshlar uchun asosiy motivatsiya kasbning obro'sidir. Aslida, bu yaxshi niyatdir, ammo esda tutishingiz kerakki, unda tuzoq yashiringan. Hozirgi kunda qonuniy va [iqtisodiy mutaxassisliklar](#). Ammo haqiqat shundaki, kelajakda bunday kasblarga talab keskin kamayishi mumkin, shuning uchun kelajakdagi faoliyat yo'nalishini tanlashda faqatgina obro'-e'tiborga ishonish oqilona emas.

Kasbni tanlashda motivatsiya ro'yxatida ikkinchi o'rin - ish haqi. Ba'zi yoshlar, eng asosiysi yaxshi daromad deb hisoblashadi va kim bilan ishlash juda ham muhim emas. Ammo bu noto'g'ri, chunki yuqori ish haqi ko'pincha malaka oshirishni ta'minlamaydi.

Kasb tanlash qoidalari:

Bugungi kunda faoliyatning qaysi sohalarida ehtiyoj borligini aniqlash, bir yildan ortiq vaqt davomida ushbu kasb bilan shug'ullangan muvaffaqiyatli vakillari bilan aloqa o'rnatish zarur. Bu kelgusi 2-3 yil uchun kelajakni ko'rishimizga imkon beradi.

Ushbu mutaxassisliklar bo'yicha qaysi institutlar o'qitilishini aniqlang. Nomli davlat ta'lim muassasalarini tanlash, ular haqida maksimal miqdordagi sharhlarni to'plash, o'quv dasturlarini o'qish va o'qituvchilar tarkibini ko'rish yaxshiroqdir.

Asosiy tanlov mezonlari Qanday qilib to'g'ri kasbni tanlashni tushunish uchun turli xil mutaxassisliklarni ob'ektiv ravishda baholash kerak. Bu ularning afzalliklari va kamchiliklarini aniqlashga yordam beradi.

Xulosa qilib aytganda, to'g'ri kasb tanlash uchun quyidagi savollarga javob berish kerak bo'ladi:

-Kasbga qiziqish. Siz yoqtirmaydigan ish qoniqish va quvonch keltirmaydi. Vaqt o'tishi bilan u odam uchun depressiya va doimiy stress manbai bo'ladi;

-O'z-o'zini takomillashtirish va ijodiy rivojlanish imkoniyati. To'g'ri kasbni tanlagan odamlar ishda o'zlarini qulay va ishonchli his qilishadi. Shuning uchun, tanlov qilishdan oldin, sizning iste'dodlaringizni aniqlash va ular uchun dasturni topish kerak;

-Faoliyat yo'nalishini tanlashda uchta muhim omilni unutishni unutmang:

"Men xohlayman" - bu sizning sevimli mashg'ulotlaringiz va qiziqishlaringiz;

"Men qila olaman" - sog'liq va iste'dodning holati;

"Bu zarur" - mehnat bozorida kasbga talab.

Agar siz ushbu muhim jihatlarni hisobga olsangiz, kasb tanlash muvaffaqiyatli bo'ladi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. S.X.Jalilova, F.I.Haydarov, N.I.Xalilova Kasb psixologiyasi (O'quv qo'llanma) Toshkent-2010

2.Климов Е. А. Как выбрать профессию. М.: Провещение, 1990.

3.Кудрявцев Т. В. Психология профессионального обучения и воспитания. М.,1997.

4. Rustam Shadiev, Wu-Yuin Hwang, Narzikul Shadiev, Mirzaali Fayziev, Tzu-Yu Liu, Lingjie Shen. Smart watches for making EFL learning effective, healthy, and happy // Challenges and Solutions in Smart Learning. Proceeding of 2018 International Conference on Smart Learning Environments, Beijing, China. 2018. 73-76 p. https://link.springer.com/chapter/10.1007/978-981-10-8743-1_11

5. Fayziyev M.A. Axborot texnologiyalarini o'rganish jarayonida talabalarning ijodiy qobiliyatlarini shakllantirish // Fan, ta'lim va amaliyot integratsiyasi. ISSN: 2181-1776. Vol. 1 No. 02 (2021). 113-123 b.

<https://bilig.academiascience.org/index.php/isepsmj/article/view/42>

6. Kiyamov N.S. Characteristics of the formation of musical culture in students //Journal of Critical Reviews. – 2020. – T. 7. – №. 5. – С. 1722-1729.

https://drive.google.com/file/d/1kv4ya8TomZeRXj_PYZHRpTZbC0JZhKK/view

7. Fayziyev M.A. Kvalimetrik yondashuv asosida iqtisodiy fanlarni o'qitish // "Fan, ta'lim va amaliyot integratsiyasi" ilmiy-metodik jurnali (ISSN: 2181-1776)

Vol. 3 No. 5 (2022). May, 2022. 300-309 b.

<https://bilig.academiascience.org/index.php/isepsmj/article/view/540/482>